

STORTINGET

Innst. 354 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget fra
arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 108 L (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven og sosialtjenesteloven (samleproposisjon våren 2021)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag om endringer i:

- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)

Endringene i folketrygdloven er nødvendige opprettinger som følge av at de særskilte bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven ble opphevet med virkning fra 1. januar 2021, jf. lov 20. desember 2019 nr. 84.

I tillegg er det nødvendig med en endring av folketrygdloven §§ 3-3 sjette ledd og 19-8 sjette ledd som følge av lov 18. desember 2020 nr. 140, som gjaldt utfasing av forsørgertillegg til gjenlevende ektefelle i folketrygdloven § 3-24.

Sosialtjenesteloven § 43 a første ledd regulerer adgangen til å behandle personopplysninger som gjelder tjenester etter sosialtjenesteloven. For å tydeliggjøre at hjemmelen dekker utførelsen av alle oppgaver etter loven, foreslås det å endre ordlyden i bestemmelsen.

Det vises til proposisjonens kapittel 4.2, der det redegjøres for merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget.

1.2 Endringer i folketrygdloven

1.2.1 Opprettinger av lovbestemmelser

Som følge av at de særskilte bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven ble opphevet med virkning fra 1. januar 2021, jf. lov 20. desember 2019 nr. 84, (jf. Prop. 10 L (2019–2020) og Prop. 85 L (2016–2017)) er det behov for enkelte oppdateringer i folketrygdloven kapitlene 1, 11, 12, 17 og 18.

Ved lovendringen ble kravet i folketrygdloven § 3-8 andre ledd om tre poengår for rett til tilleggspensjon, endret til et krav om fem poengår.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 1-3 andre ledd.

Ved lovendringen ble kravet i folketrygdloven § 11-2 første ledd om tre års forutgående medlemskap for rett til arbeidsavklaringspenger endret til et krav om fem års forutgående medlemskap. § 11-2 andre ledd regulerer adgangen til unntak fra kravet i første ledd. Ved en inkurie ble tallordet «tre» i henvisningen til hovedregelen ikke endret til «fem» i § 11-2 andre ledd, da § 11-2 første ledd ble endret.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 11-2 andre ledd.

Det følger av folketrygdloven § 12-15 tredje ledd andre punktum at barnetillegg til en flyktning som er medlem i folketrygden, ikke skal avkortes på grunn av manglende trygdetid. Bestemmelsen sto tidligere i § 12-15 andre ledd andre punktum, som ble vedtatt opphevet ved lov 20. desember 2019 nr. 84. Flytting av bestemmelsen fra andre til tredje ledd, jf. lov 13. desember 2019 nr. 78 (jf. Prop. 129 L (2018–2019) jf. Innst. 53 L (2019–2020)), som trådte i kraft 1. juli 2020, medførte imidlertid at bestemmelsen likevel ikke ble opphevet i henhold

til Stortingets vedtak. Det foreslås derfor at § 12-15 tredje ledd andre punktum oppheves.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 12-15.

Følgende lovforslag er rene tekniske endringer:

- folketrygdloven § 17-3 første ledd,
- folketrygdloven § 17-3 fjerde ledd,
- folketrygdloven § 17-4 fjerde ledd bokstav a,
- folketrygdloven § 17-7 femte ledd,
- folketrygdloven § 18-2 fjerde ledd,
- folketrygdloven § 18-3 tredje ledd,

De har ikke vært på høring.

1.2.2 Særskilt sats for minste pensjonsnivå for alderspensjonist som forsørger ektefelle over 60 år – oppdatering av lovhenvisninger i folketrygdloven

Det følger av folketrygdloven § 19-8 sjette ledd bokstav b at det skal fastsettes en særskilt sats for minste pensjonsnivå for personer som fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg for forsørget ektefelle over 60 år etter folketrygdloven § 3-24. Alderspensjonister i samme situasjon som har pensjon fra før pensjonsreformen 2011, mottar to ganger sært tillegg etter ordinær sats, jf. folketrygdloven § 3-3 sjette ledd.

Med virkning fra 1. juli 2020 ble det i § 3-24 første ledd innført krav om at alderspensjonisten må være medlem i folketrygden, og at den forsørgede ektefellen er bosatt og oppholder seg i Norge, jf. lov 13. desember 2019 nr. 78 og Prop. 129 L (2020–2021). Det ble vedtatt at disse nye vilkårene ikke skulle gjøres gjeldende for rett til særskilt sats for alderspensjon etter § 19-8 sjette ledd bokstav b, eller for personer som mottar to ganger sært tillegg etter ordinær sats etter folketrygdloven § 3-3 sjette ledd.

Ved lov 18. desember 2020 nr. 140 ble det vedtatt at vilkårene i § 3-24 første ledd skulle flyttes til andre ledd. I tillegg fikk § 3-24 et nytt tredje ledd som blant annet fastsetter at virkningstidspunktet ved fremsetting av krav om ektefelletillegg må være før 1. januar 2022. Denne bestemmelsen skal heller ikke gjøres gjeldende for rett til særskilt sats etter § 19-8 sjette ledd bokstav b og § 3-3 sjette ledd, men ved en inkurie ble ingen av henvisningene i bestemmelsen oppdatert.

§ 3-24 har fem ledd, hvorav kun vilkårene i første ledd bokstav a og b, samt bestemmelsene i fjerde ledd bokstav a til d, er relevante vilkår for særskilt sats etter § 19-8 sjette ledd bokstav b. En bestemmelse som angir de vilkår som må være oppfylt, vil gi en mer hensiktsmessig utforming enn dagens ordlyd. Forslaget innebærer ingen materielle endringer, men er kun en presisering av gjeldende rett.

Ved lov 18. desember 2020 nr. 140 er det vedtatt at ektefelletilleggene til alderspensjon skal fases ut gradvis fra 1. januar 2022. Når ektefelletilleggene er fullt utfaset fra 1. januar 2025, vil det være naturlig å oppheve § 3-24,

noe som gjør det nødvendig å forankre vilkårene for særskilt sats for minste pensjonsnivå i en annen bestemmelse. Departementet vil komme tilbake til dette.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 3-3 sjette ledd og § 19-8 sjette ledd bokstav b.

1.2.3 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at lovendringene trer i kraft straks.

Endringene har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser.

1.3 Endringer i sosialtjenesteloven

1.3.1 Innledning

Lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) § 43 a første ledd regulerer adgangen til å behandle personopplysninger som gjelder tjenester etter sosialtjenesteloven. For å tydeliggjøre at hjemmelen dekker utførelsen av alle oppgaver etter loven, foreslås det å endre ordlyden i bestemmelsen.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2, der gjeldende rett er nærmere redegjort for.

1.3.2 Departementets vurdering og forslag

Sosialtjenesteloven § 43 a første ledd gir adgang til å behandle personopplysninger når det er nødvendig for å behandle «saker som gjelder tjenester etter loven her».

Ordlyden i bestemmelsen kan imidlertid tolkes slik at den kun gir hjemmel til behandling av personopplysninger i forbindelse med de individuelle tjenestene i sosialtjenesteloven, noe som ikke var formålet med endringen.

Det foreslås derfor at det kommer klart frem at den uttrykkelig gir hjemmel for de nevnte instansene til å behandle personopplysninger når det er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter loven.

Det vises til lovforslaget, sosialtjenesteloven § 43 a.

1.3.3 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at lovendringen trer i kraft straks.

Endringen har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Siv Henriette Jacobsen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Jon Georg Dale og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti,

Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Prop. 108 L (2020–2021) Endringer i folketrygdloven og sosialtjenesteloven (samleproposisjon våren 2021), der regjeringen fremmer forslag til opprettinger i folketrygdloven som følge av tidligere vedtak i Stortinget om opphevelse av særskilte bestemmelser for flyktninger og utfasing av forsørgertillegg til gjenlevende ektefelle. Det fremmes videre forslag til tydeliggjøring av sosialtjenestelovens hjemmel til behandling av personopplysninger.

Endringer i folketrygdloven

Opprettinger av lovbestemmelser

Komiteen viser til proposisjonen, der det fremgår at det er behov for enkelte oppdateringer i folketrygdloven kapitlene 1, 11, 12, 17 og 18, som følge av at de særskilte bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven ble opphevet med virkning fra 1. januar 2021, jf. lov 20. desember 2019 nr. 84. Det vises til Stortingets behandling av Prop. 10 L (2019–2020), jf. Innst. 80 L (2019–2020) og Prop. 85 L (2016–2017), jf. Innst. 368 L (2016–2017).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader i Innst. 80 L (2019–2020), der Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti gikk imot forslagene om en generell heving av botidskravet i folketrygden fra tre til fem år og opphevelse av unntaket for flyktninger når det gjelder botidskrav og 40 års botid for å oppnå fulle rettigheter i folketrygden. Disse medlemmer viser til at begrunnelsen for å stemme mot var å hindre økte sosiale forskjeller og økt fattigdom blant utsatte grupper. Disse medlemmer viser til at innstrammingene ble vedtatt av et flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, til tross for at Venstre og Kristelig Folkeparti stemte mot de samme forslagene under Stortingets behandling av Prop. 85 L (2016–2017), med samme begrunnelse som Arbeiderpartiet fremførte i Innst. 80 L (2019–2020). Disse medlemmer viser til at foreliggende forslag om opprettinger i folketrygdloven er en konsekvens av Stortingets siste flertallsvedtak i saken.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er glad for at Fremskrittspartiet, etter mange tiårs kamp, fikk gjennomslag for å avskaffe særfordele- ne flyktninger hadde i folketrygden. Som utgangspunkt mener disse medlemmer at en ikke kan gi særskilte fordeler til enkelte grupper i samfunnet, uavhengig av opparbeidede rettigheter i folketrygden. Disse medlemmer viser til at det som hovedregel må være en sammenheng mellom medlemskap og innbetaling til folketrygden og hvilke rettigheter man har rett på.

Oppdatering av lovhenvisninger

Komiteen viser til proposisjonen, der det fremgår at det er nødvendig med oppdatering av lovhenvisninger i folketrygdloven som følge av Stortingets vedtak om utfasing av ektefelletilleggene til alderspensjon og Stortingets vedtak om at alderspensjonisten må være medlem i folketrygden, og at den forsørgede ektefellen er bosatt og oppholder seg i Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti stemte imot at utfasingen av ektefelletilleggene skulle forseres.

Disse medlemmer viser videre til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 53 L (2019–2020) foreslo at Prop. 129 L (2018–2019) skulle sendes tilbake til regjeringen. Begrunnelsen var rettsskandalen som har rammet mottakere av trygdeytelser og behovet for å gå grundigere inn i dette temaet før ytterligere krav om opphold i Norge som betingelse for å motta trygdeytelser ble innført. Disse medlemmer viser til at stortingsflertallet likevel vedtok nye lovbestemmelser.

Endringer i sosialtjenesteloven

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås en presisering av ordlyden i sosialtjenesteloven § 43 a første ledd, slik at det tydelig fremgår at hjemmelen til å behandle personopplysninger omfatter alle tjenester etter loven, ikke bare individuelle tjenester. Komiteen viser til at dette kun er en presisering av gjeldende rett, og har ingen merknader.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven og sosialtjenesteloven

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 1-3 andre ledd skal lyde:

Vilkåret i § 3-8 andre ledd om *fem* poengår for rett til tilleggspensjon kan fravikes bare for personer som har hatt inntektsgivende arbeid i Norge i minst ett år.

§ 3-3 sjette ledd skal lyde:

For en pensjonist som fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg i § 3-24 *første og fjerde ledd* for forsørget ektefelle over 60 år, utgjør særtillegget to ganger ordinær sats.

§ 11-2 andre ledd skal lyde:

Vilkåret om *fem* års forutgående medlemskap i første ledd gjelder likevel ikke for den som har vært medlem i folketrygden i minst ett år umiddelbart før krav om ytelsen settes fram, dersom

- a) han eller hun var medlem i trygden da arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, se § 11-5, og etter fylte 16 år har perioder med medlemskap som minst tilsvarer perioder uten medlemskap, eller
- b) han eller hun etter fylte 16 år har vært medlem i trygden med unntak av maksimum fem år.

§ 12-15 tredje ledd andre punktum oppheves.

§ 17-3 første ledd skal lyde:

Det er et vilkår for rett til pensjon eller overgangsstønad at den avdøde

- a) i de siste fem årene fram til dødsfallet var medlem i trygden, *eller*
- b) i de siste fem årene fram til dødsfallet mottok pensjon eller uføretrygd etter denne *loven*.

§ 17-3 fjerde ledd skal lyde:

Den gjenlevende har rett til ytelser etter *tredje* ledd tidligst fra det tidspunktet den avdøde ville ha vært medlem i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

§ 17-4 fjerde ledd bokstav a skal lyde:

- a) etter unntaksbestemmelsene i § 17-3 *tredje, femte og sjette* ledd,

§ 17-7 femte ledd første punktum skal lyde:

Pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle tilstått i medhold av § 17-3 *sjette* ledd beregnes på grunnlag av trygdetid til og med kalendermåneden før dødsfallet og poengår til og med kalenderåret før dødsfallet.

§ 18-2 fjerde ledd skal lyde:

Barnet har rett til barnepensjonen etter *tredje* ledd tidligst fra det tidspunktet den avdøde ville ha vært medlem i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

§ 18-3 tredje ledd skal lyde:

Barnepensjon etter unntaksbestemmelsene i § 18-2 *tredje, femte og sjette* ledd beholdes bare så lenge barnet er medlem i trygden.

§ 19-8 sjette ledd bokstav b skal lyde:

- b) Personer som fyller vilkårene i § 3-24 *første og fjerde ledd* for rett til ektefelletillegg for forsørget ektefelle over 60 år.

II

I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen skal § 43 a første ledd lyde:

Kommunen, *statsforvalteren*, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for *utførelsen av oppgaver* etter loven her.

III

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 20. april 2021

Erlend Wiborg

leder

Lise Christoffersen

ordfører